

Жлобінська Ю.В.

аспірант кафедри економіки та маркетингу

ХНЕУ, м. Харків, Україна

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Орієнтація на розвиток машинобудівної галузі є одним із можливих шляхів забезпечення конкурентоспроможності України та, зважаючи на вже накопичений у цій галузі досвід, її економічної безпеки. Однак, у сучасних ринкових умовах господарювання останнє постає можливим лише за умови постійного пошуку та впровадження високоефективних інновацій. Як стверджує вітчизняний вчений-економіст О.В. Савченко, Україна стоїть перед необхідністю глибокої корекції економіки, мета якої – набуття нею інноваційної природи, як основи стійкого економічного прогресу [1, С. 68]. Наведене твердження можна вважати справедливим та актуальним для всіх галузей економіки, у тому числі машинобудівної.

Вивченням питань пов'язаних з інноваційною діяльністю займалися такі вчені-економісти, як Ж.-Ж. Ламбен, К. Павітт, Д. Тідд, Д. Бессант, Е.А. Уткін, Г.І. Морозова, Н.І. Морозова, О. Бутнік-Сіверський, В.П.Соловйов, О.Л. Єрьомін, Л. Гітман та ін. Особливості інноваційної діяльності України досліджували О.Й. Вівчар, Р.В. Яковенко, А.В. Череп, В.І. Нежиборець та ін.

Метою даного дослідження є вивчення стану інноваційної активності машинобудівної галузі, визначення властивих їй характерних особливостей.

Згідно даних Держкомстату, протягом 2005 – 2011 років лише п'ята частина вітчизняних машинобудівних підприємств займалася інноваційною діяльністю, тобто близько 20% [2]. Для порівняння, відповідно до статистичних даних Євростату, у країнах Євросоюзу середній відсоток інноваційно-активних підприємств складає близько 52,9 %, а найвищий рівень досягнуто: в Німеччині – 79,3%, Бельгії – 60,9%, Франції – 53,5%, Фінляндії – 56,2% [3].

Витрати машинобудівних підприємств України на інноваційну діяльність у період з 2005 р. по 2011 р. не перевищували 3 000 000 тис. грн. Максимальна сума була зафіксована у 2008 році – 3 000 508,3 тис. грн., мінімальна у 2005 р. – 1 619 251,9 тис. грн. У 2011 р. загальний обсяг витрат становив 2 731 693,4 тис. грн. Корисним є співставлення обсягів

витрат на інноваційну діяльність машинобудівних підприємств та обсягу реалізованої продукції даної галузі України та розвинених держав. Згідно проведених автором розрахунків, у середньому близько 2% своїх надходжень українські підприємства спрямовували на інновації. Для порівняння, у Фінляндії цей показник склав 6 % (розраховано на основі [4]), Франції – 8% [5].

У структурі витрат, починаючи з 2008 р., превалюють витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (26,6% від загальної суми у 2005 р., 42,12% - у 2008 р., 45,7% - у 2011 р.). Частка витрат на дослідження та розробки поступово скорочується – від 29,3% у 2005 до 27,6% у 2011 р. Означена ситуація говорить про незацікавленість підприємств у здійсненні власних науково-технічних розробок, наслідком чого може стати підвищення залежності вітчизняних машинобудівних підприємств від компаній, які виробляють та пропонують ринку нове обладнання, машини тощо.

Результатом низької інноваційної активності машинобудівних підприємств став незначний відсоток інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації. Так, у загальному обсязі продукції, реалізованої машинобудівною галуззю, частка інноваційної продукції була найбільшою у 2005 р. – 15,35%, після спаду у 2006 р. (до 12,76%) значення показника було дещо збільшено – до 14,61% у 2009 році. В результаті негативного впливу кризових явищ у економіці країни, починаючи з 2009 року частка реалізованої інноваційної продукції зменшувалась в середньому на 2,5% на рік. У 2011 р. вона склала лише 7,31% від загального обсягу реалізованої продукції галузі.

У той же час попит на зарубіжних ринках на українську інноваційну продукцію перевищує попит на внутрішньому ринку України: з 2007 року спостерігається стабільна тенденція до зростання частки інноваційної продукції, що була реалізована за межами України у загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції. Станом на 2011 р. її частка склала 74,8%. Інноваційна продукція машинобудівних підприємств не знаходить попиту на Україні (можливим поясненням цього є низька платоспроможність вітчизняних підприємств-споживачів продукції), на відміну від зарубіжних ринків.

Отже, незважаючи на низький рівень інноваційної активності підприємств машинобудівної галузі України та незначний обсяг власних науково-технічних розробок, затребуваність їх продукції закордоном свідчить про наявність в них інноваційного потенціалу, обґрунтованість збільшення частки інноваційної продукції у загальному обсязі виробництва та, як наслідок, необхідність підвищення рівня інноваційної безпеки для збереження набутих досягнень.

Таким чином, було проаналізовано стан інноваційної діяльності машинобудівної галузі України та виявлено її характерні особливості. У рамках проведеного дослідження

було виявлено обґрунтованість розвитку інноваційного потенціалу галузі. Це обумовлює необхідність подальшого вивчення стану її інноваційної безпеки, як базової умови для здійснення ефективної інноваційної діяльності.

Література

1. Савченко А.В. Экономические методы управления инновационными процессами: монография / А. В. Савченко. - Киев : Вища шк., 1990. - 109 с.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний сайт статистичної служби Європейського союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>
4. Національна статистична служба Фінляндії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.stat.fi/index_en.html
5. Національний інститут статистики та економічних досліджень Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insee.fr>